

Relacja z panelu ekspertów „Rozwój rolnictwa społecznego ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw opiekuńczych”

W ostatnich latach w całej Europie, również w Polsce, obserwujemy proces starzenia się społeczeństwa. Polega on na systematycznym wzroście liczby osób, które ukończyły 60. rok życia. Jest to spowodowane przede wszystkim spadkiem liczby urodzeń, wzrostem długości życia, a w naszym kraju również masową emigracją ludzi młodych będących w wieku produkcyjnym. Za 23 lata w Polsce liczba osób po 75. roku życia zwiększy się o 125 proc. W tej chwili liczba osób po 75. roku życia wynosi 1,5 mln, a w 2035 r. przekroczy 4 mln. W sumie za 23 lata co czwarty Polak będzie miał powyżej 65 lat, a co czternasty – 80 lat. Liczebność w grupie 85 + za niespełna 20 lat wzrośnie, według szacunków GUS, z obecnych 520 tys. do 800 tys., a liczba osób w średnim wieku skurczy się o jedną trzecią. Zakładając wzrost liczby osób starszych wymagających pomocy, a także zmniejszenie się liczby osób w wieku produkcyjnym, spowoduje wzrost wydatków na opiekę zdrowotną. Już obecnie daje się odczuć niedostatek miejsc w domach opieki. W niektórych województwach na miejsce w domu opieki czeka się po 3 - 4 lata. Nieprędko się to zmieni, ponieważ samorządom, na których spoczywa obowiązek utrzymania DPS-ów, brakuje pieniędzy.

Postępująca niekorzystna sytuacja demograficzna w kraju, wynikająca z przedstawionych liczb, nie jest jedyną przyczyną konieczności organizowania „nowej jakości” opieki dla osób starszych. Duże znaczenie ma również przemiana obyczajowa, charakterystyczna dla krajów Europy Zachodniej, która również w Polsce jest zauważalna od kilku lat. Międzypokoleniowe więzi rodzinne słabną nie tylko z powodu „globalnych obyczajów” (zmiany stylu życia młodych ludzi), ale również w wyniku migracji dzieci za pracę na terenie kraju i za granicę. W mniejszych miastach i wsiach niektórych regionów kraju, wiele dzieci, które mogłyby zająć się swoimi rodzicami, nie ma na miejscu, gdyż pracują i mieszkają bądź to w innej miejscowości, często znacznie oddalonej od domu rodzinnego, bądź to za granicą – co uniemożliwia opiekę nad rodzicami. Dane demograficzne wskazują na rosnące zapotrzebowanie na świadczenie usług opiekuńczych dla seniorów

W Polsce brakuje nie tylko DPS-ów, ale także systemu prywatnych placówek opiekuńczych.

Lukę na rynku próbują wypełniać przedsiębiorcy, którzy otwierają pierwsze niepubliczne placówki, w których koszty świadczonych usług często przekraczają możliwości usługobiorców.

Z drugiej strony od kilkunastu lat zachodzą duże zmiany w strukturze społeczno-gospodarczej obszarów wiejskich, które wymuszają reorientację zawodową rolników i członków ich rodzin. Rozwój nowoczesnych technologii produkcji rolniczej wspierany przez dotacje unijne przyczynił się w ostatnich latach do znacznego zróżnicowania sytuacji gospodarstw rolnych. Praca we własnym gospodarstwie rolnym przestaje być wystarczającym źródłem dochodu dla większości rolników i członków rodzin rolniczych.

Przyszłość polskiej wsi związana jest z koniecznością znalezienia różnych ścieżek rozwojowych dla różnych grup mieszkańców. Wiele rodzin rolniczych będzie zmuszone szukać dodatkowych źródeł dochodu w sferze alternatywnej produkcji pozarolniczej lub usług. Europejski model rozwoju wsi i rolnictwa, zakłada promowanie wsi jako dobrego miejsca do życia (funkcji mieszkaniowej), miejsca wypoczynku i turystyki, ochrony naturalnego środowiska, krajobrazu, kultywowania tradycji i tożsamości kulturowej oraz

świadczenia innych usług. Poważnym wyzwaniem dla polskiej wsi jest znalezienie sposobów takiej mobilizacji mieszkańców, aby w przyszłości znaleźli oni dla siebie odpowiednie miejsce.

W ostatnich latach coraz częściej szczególnie w państwach „starej Unii Europejskiej” jako jedną z alternatyw dla klasycznego rolnictwa podaje się rolnictwo społeczne. Zainteresowanie tego typu aktywnością wynika z coraz lepszego zrozumienia roli, jaką rolnictwo i zasoby obszarów wiejskich mogą odegrać w poprawie kondycji społecznej, fizycznej i psychicznej obywateli. Jednocześnie, rolnictwo społeczne stanowi dla rolników szansę na dostarczanie nowych usług, a tym samym poszerzenie i zróżnicowanie ich działalności oraz wielofunkcyjnej roli w społeczeństwie. Taka integracja działań o charakterze rolniczym i społecznym może również zapewnić rolnikom dodatkowe źródła dochodów i poprawić wizerunek rolnictwa w oczach opinii publicznej.

Wykorzystanie nowych funkcji rolnictwa, jak rolnictwo społeczne, w tym tworzenie gospodarstw opiekuńczych, przyczyni się z jednej strony do rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w innowacyjnych kierunkach, a z drugiej pozwoli rozwiązać problemy związane z opieką oraz wyłączeniem społecznym osób starszych i niepełnosprawnych.

Gospodarstwa opiekuńcze to gospodarstwa rolne, które oferują opiekę dla osób starszych, osób z problemami, w tym integracyjnymi, wychowawczymi oraz upośledzeniami. Ich oferta może być skierowana także do seniorów, którzy szukają dla siebie sposobu na zagospodarowanie wolnego czasu, czy to przez kilka dni, czy też kilka godzin dziennie. Od wielu lat system takich gospodarstw rozwija się w Europie, a szczególnie w Holandii.

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, w związku z realizacją prac nad zagadnieniem rolnictwa społecznego, zorganizowało w dniu **16 grudnia 2016 r.** panel ekspertów pn. **„Rozwój rolnictwa społecznego ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw opiekuńczych”**.

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Kujawsko-Pomorskiego ODR, reprezentanci środowiska naukowego w takich dziedzinach jak prawo, socjologia oraz polityka społeczna oraz specjalista z zakresu pomocy społecznej.

W czasie spotkania dyskutowano nad założeniami do koncepcji rozwoju gospodarstw opiekuńczych w Polsce.

W trakcie dyskusji ekspertów zostało zaprezentowane szersze ujęcie tematu gospodarstw opiekuńczych w kontekście projektu Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Przekazane zostały również dotychczasowe doświadczenia związane z gospodarstwami opiekuńczymi zdobyte przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie w ramach podjętych działań wojewódzkich. Dyskusji poddano problem form prawnych i organizacyjnych funkcjonowania gospodarstwa opiekuńczego oraz kwestie związane z budowaniem sieci współpracy na rzecz powstawania takich gospodarstw w Polsce.

Przeprowadzony panel ekspertów był związany tematycznie z realizowanym przez CDR o/Kraków projektem pt. „Gospodarstwa opiekuńcze – budowanie sieci współpracy” finansowanym przez KSOW w zakresie SIR.